

TIIVISTELMÄ:

Kuntien tietosuojan perusohjeet

Osa II Henkilötietojen käsittelyn oikeusperusteet

Henkilötietojen käsittely kunnassa edellyttää aina laista löytyvää käsittelyperustetta. Käsittelyperuste on määriteltävä ennen käsittelyn aloittamista, ja kytkeytyy käsittelyn tarkoitukseen. Käsittelyperuste vaikuttaa sekä rekisterinpitäjän velvollisuuksiin että rekisteröidyn oikeuksiin.

Kuntien toiminnassa henkilötietoja käsitellään useisiin eri tarkoituksiin, kuten lakisääteisten tehtävien toteuttamisessa, vapaaehtoisten palvelujen järjestämisessä sekä toiminnan kehittämisessä. Käsittelyperusteiden arviointi on keskeinen osa hyvää tiedonhallintaa ja tietosuojan toteuttamista.

Yleiset käsittelyperusteet

Tietosuoja-asetuksen 6 artiklan mukaan **henkilötietojen käsittely voi perustua seuraaviin perusteisiin:**

- rekisteröidyn suostumus
- sopimus
- rekisterinpitäjän lakisääteinen velvoite
- elintärkeiden etujen suojaaminen
- yleistä etua koskevan tehtävän suorittaminen tai julkisen vallan käyttäminen
- rekisterinpitäjän tai kolmannen osapuolen oikeutettu etu.

Kunnissa henkilötietojen käsittely perustuu pääsääntöisesti lakisääteisen velvoitteen noudattamiseen sekä yleistä etua koskevan tehtävän hoitamiseen. Valittu käsittelyperuste tulee pystyä osoittamaan myös jälkikäteen.

Lakisääteinen velvoite

Käsittely on lainmukaista, kun se on tarpeen kunnalle säädetyn velvoitteen noudattamiseksi.

Peruste voi soveltua esimerkiksi seuraaviin tilanteisiin:

- perusopetuksen järjestäminen
- lakisääteisten julkisten työvoimapalveluiden järjestäminen
- muut laissa säädetty palvelut ja velvoitteet

Lakisääteinen velvoite on käsittelyperusteena suppeampi kuin kunnan lakisääteinen tehtävä käsitteenä: lakisääteinen velvoite edellyttää, että viranomaiselle on tehtäväänsä liittyen säädetty nimenomaisia velvoitteita.

Käsittelyperusteiden soveltaminen edellyttää, että velvoite perustuu riittävän selkeään ja ennakoitavaan sääntelyyn. Lisäksi henkilötietojen käsittelyn tulee olla tarpeellista juuri kyseisen velvoitteen toteuttamiseksi.

Yleinen etu ja julkisen vallan käyttö

Monet kunnan tehtävät liittyvät yleisen edun toteuttamiseen. Tällöin henkilötietojen käsittely voi perustua yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseen tai julkisen vallan käyttämiseen. Jotta yleinen etu tulisi sovellettavaksi käsittelyperusteena, tulisi viranomaisen tehtävästä olla säädetty laissa.

Peruste voi soveltua esimerkiksi seuraaviin tilanteisiin:

- kunnalla on harkintavaltaa tehtävän toteuttamisessa ja henkilötietojen käsittelyssä
- kunnan yleiseen toimialaan kuuluvat, vapaaehtoiset tehtävät
- kuntalaisten yleinen neuvonta
- palvelujen suunnittelu, seuranta ja kehittäminen

Käsittelyn tulee aina olla tarpeellista, oikeasuhtaista ja rajattua suhteessa tavoiteltuun tarkoitukseen.

Suostumus

Suostumusta käytetään kunnallisessa toiminnassa varsinaisena käsittelyperusteena vain poikkeuksellisesti. Viranomaisen ja rekisteröidyn väliseen suhteeseen voi liittyä epätasapaino, minkä vuoksi suostumuksen vapaaehtoisuus ei aina toteudu.

Suostumus voi kuitenkin tulla kyseeseen tilanteissa, joissa palvelu on aidosti vapaaehtoinen eikä suostumuksen antamatta jättäminen vaikuta henkilöön haitallisesti. Lisäksi suostumusta voidaan käyttää tietyissä tilanteissa suoja-toimena tai salassa pidettävän tiedon luovutuksen perusteena.

Muut käsittelyperusteet

Sopimusperuste soveltuu tilanteisiin, joissa rekisteröity on sopimuksen osapuoli. Kunnissa tätä perustetta käytetään rajallisesti.

Oikeutettu etu soveltuu viranomaisiin vain poikkeuksellisissa tilanteissa, eikä se sovellu esimerkiksi kunnan lakisääteisten tehtävien yhteydessä.

Elintärkeiden etujen suojaaminen voi tulla kyseeseen hätätilanteissa, joissa henkilön henkeä tai terveyttä on suojattava eikä muuta käsittelyperustetta ole käytettävissä.

Erityiset henkilötietoryhmät

Erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvat muun muassa terveyttä, uskontoa, poliittisia mielipiteitä, ammattiliiton jäsenyyttä, seksuaalista suuntautumista sekä biometrisiä tunnistetietoja koskevat tiedot.

Näiden tietojen käsittely on lähtökohtaisesti kiellettyä, ellei käsittelylle ole sekä yleistä käsittelyperustetta että erillistä laissa säädettyä poikkeusperustetta. Lisäksi käsittelyssä on käytettävä korostettuja suojatoimia, kuten käyttöoikeuksien rajaamista, lokitietojen seurantaan sekä asianmukaisia teknisiä suojausratkaisuja.

Käyttötarkoitussidonnaisuus

Henkilötietoja saa kerätä vain tiettyä, nimenomaista ja laillista tarkoitusta varten. Myöhempi käsittely muuhun tarkoitukseen edellyttää erillistä arviointia.

Yhteensopivana myöhempänä käsittelynä voidaan pitää esimerkiksi:

- yleisen edun mukaista arkistointia
- tilastointia
- tieteellistä tutkimusta
- historiallista tutkimusta.

Tietojen luovutukset ja digitalisaation hyödyntäminen

Henkilötietojen luovutus on tyypillisesti alkuperäisistä tarkoituksista poikkeavaa myöhempää käsittelyä, joka on sallittua vain, jos se perustuu suostumukseen, lain säännökseen tai on yhteensopivaa alkuperäisen käyttötarkoituksen kanssa. Henkilötietojen käsittelijä saa käsitellä tietoja ainoastaan rekisterinpitäjän ohjeiden mukaisesti eikä voi käyttää niitä omiin tarkoituksiinsa ilman yhteensopivia käyttötarkoituksia tai tunnistettuja käsittelyperusteita. Erityisesti digitaalisten palvelujen ja uusien teknologioiden yhteydessä on huolehdittava siitä, että käsittelylle on selkeä, riittävän täsmällinen ja ennakoitava käsittelyperuste sekä että käsittely on tarpeellista ja oikeasuhtaista suhteessa tavoitteisiin.

Yhteenvetona voidaan todeta, että henkilötietojen käsittelyn lainmukaisuus kunnassa perustuu ennen kaikkea huolelliseen ennakkoarviointiin, selkeään dokumentointiin sekä siihen, että tietoja käsitellään vain perusteltuihin ja laillisiin tarkoituksiin.